

надлежат къмъ тоя лексиченъ материалъ, който лесно минава отъ народъ въ народъ. Фактъ е, че и въ Киевъ, поради дългото господство на хазаритѣ, народътъ билъ привикналъ да нарича своитѣ нови владѣтели отъ племето на руситѣ, Асколда и Дира — *когани*. Сящата титла носи още Владимиръ („великій Коганъ нашея земля Владимиръ“), обаче *тая титла, съвсѣмъ изолирана въ Киевъ, добива съвсѣмъ друго значение въ България, гдѣто тя е само частъ отъ една обща явонотурска терминология.*

Археологичнитѣ изслѣдвания увеличили значително числото на до-скоро извѣстнитѣ прабългарски титли. По-старитѣ изслѣдвачи знааха само ханъ, тарканъ, текинъ, бойла, кавканъ. Епиграфиката не само потвърди и опрѣдѣли формата на тия названия на разни ерархични чинове, (*κανας, καννας, κανες, κανος*, Ae. M. XVII, 199 и XIX, 238, 239; *Κανυκανος*), Ae. M. XIX, 242, SIG. IV, 8691 b. и *Ἡρβουλος ὁ Καρυκανος*, Иреч. Ae. M. XIX, 242; *ταρχανος* (така четe Златарски Каницовия надписъ III, 354, лично съоб.); ср. и етн. *Θεόδωρος Ολγος Τρακανου*, Нариншкѣйски надп. Виз. Вр. VI, 215; *Βοιλας*, (*Βοιλαδας* въ надп. на Маламира SIG. IV, 318—320, 8691 b., Ae. M. XIX, 239 *Βοηλας*), но и откри нѣкои нови *υζγκ, βαγαυ, βαγατουρ*. Отъ голѣма важностъ е, че нѣкои отъ прабългарскитѣ титли се констатираатъ и въ най-старитѣ извѣстни до сега турски надписи на монголитѣ, които издаде недавно Радловъ и то не само каган, кан, таркан, но и *сам* (Ср. стб. самъчин, санъ) и *бойла*. Ср. Die alttürkischen Inschriften der Mongolen, zweite Folge. Die Inschrift des Tonjukuk, Спб. 1899. Glossar p. 92—93. каган, кан, p. 98. Таркан „бойла бага таркан, апа таркан гур“, p. сам, нѣкакъвъ чинъ: „Тонгра самин, Der Sem der Tongra“, p. 102. вж. п. 98.

Слѣдъ всичко това намъ остава да кажемъ само една дума за мнимата славянска титла *аладаван*, която Сенковскій и заедно съ него и Френъ и толкова други съглеждатъ въ ибн-Фодлановото Блтваг. Първенеъ ние ще повторимъ обаче своята уговорка: тая форма важи само за волжскитѣ българи въ X. вѣкъ, етническиятъ характеръ на които може да не е вече прабългарски. Второ, ще забѣлимъ, че южно-славянска форма владѣацъ, на която се опира Сенковскій не съществува (имаме само сръбски владѣлацъ, Herrscher, regnans, Вук,¹⁾ и трето, да би даже съществувала тя, началното *в* нѣмаше защо да се прѣдава у арабитѣ съ *б*, тъй като за тая цѣль могълъ би да послужи знакътъ за *авъг*. Всичко това прави невъзможни смѣнитѣ заключения, що се изваждатъ отъ това име, за което не се знае даже дали не стои погрѣшно намѣсто *булгар*. Така напр. маджарскиятъ ученъ Јерней сорнозно мисли, че може да се поправи текстътъ на Френа съ помощта на Якутовия ръкописъ въ Оксфордската библиотека. Споредъ него трѣбвало би да четемъ името: Шелкиевъ синъ Алмушъ, царъ на

¹⁾ Ср. Перв. I. 104. за славянскитѣ форми отъ *аладар*.

²⁾ Въ руски дѣтописи се поменува като нѣкаква титла на волжско-камскитѣ българи — *трунь* (м. ч. труни). Вече по туй, че думата се начена съ дѣѣ съгласни, тя не изглежда да бѣде турска (Boiladen oder truni? Fraehn, Drei Münzen). Тя обаче не е и славянска.